

KUR'ÂN'DA İNZÂL KAVRAMI

Allah'ın kitabındaki her farklılığın mutlaka bir anlamı olması Allah'ın yarattığı ayetlerden de çok iyi bildiğimiz bir durumdur. Bu sebeple birbirlerine çok benziyorlar diye greyfurt yiyen kişi portakal yemiş olmaz. Pirinç madeni ile altın madeni arasındaki neredeyse ayırt edilemeyecek derecede görsel benzerlik kimsenin bunları birbirlerinin yerine kullanmasına yol açmamıştır.

Hatırlanacağı üzere, dergimizin geçen sayısında Kur'ân'da tenzîl kavramını görmüş ve ilgili ayetleri ortaya koyarak Rabbimizin bu kavramı nasıl tanımladığı ile ilgili bilgiler edinmeye çalışmıştık. Neticede tenzîl ifadesi ile geçen indirme anlamı kelimelerin, indirilen şeyin kaynağına vurgu yaptığını tesbit etmiştik. Diğer bir ifade ile tenzîl kelimesi indirmenin Allah kaynaklı olduğuna, insan ürünü olmayışına dikkat çekiyor, insan - Allah ilişkisindeki dikey irtibata vurgu yapıyordu. Ayrıca yine tenzîl ifadesinin en önemli fonksiyonunun vahiy ile ilgili olarak "yazdırılma, ilham edip bırakma, mânâ olarak indirip gerisini indirdiği kişinin yeteneğine bırakma" iddialarının önünü kesmek olduğunu görmüştük. Bu açıdan tenzîl, vahyin lafzı, mânâsı, metni, metodu ile bir bütün olarak, yazıya dökülecek son şekliyle Allah kaynaklı olduğunu vurgulaması bakımından eşsiz bir öneme sahipti.

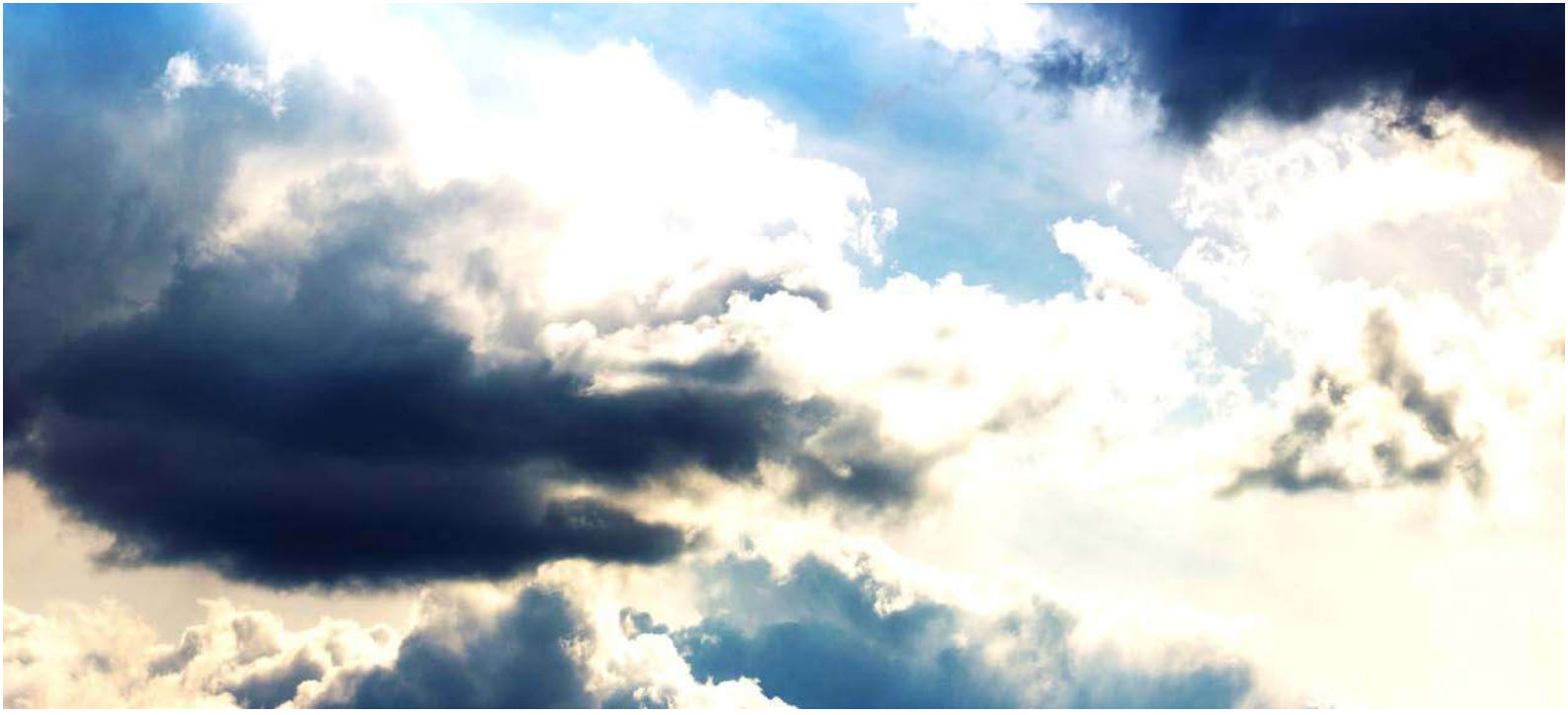
Rabbimizin "indirme" fiili ile ilgili olarak inzâl ifadesini de kullandığını görmüş hatta aynı ayette hem tenzîlden hem de inzâlden bahsedildiğini öyleyse bu iki kavram arasında dikkatlerimizi çekmesi gereken birtakım farkların olması gerektiğini dile getirmiştik. Zaten Allah'ın kitabındaki her farklılığın mutlaka bir anlamı olması Allah'ın yarattığı ayetlerden de çok iyi bildiğimiz bir durumdur. Bu sebeple birbirlerine çok benziyorlar diye greyfurt yiyen kişi portakal yemiş ol-

maz. Pirinç madeni ile altın madeni arasındaki neredeyse ayırt edilemeyecek derecede görsel benzerlik kimsenin bunları birbirlerinin yerine kullanmasına yol açmamıştır. Hatta bunu yapana akıllı bir insan muamelesi dahi yapılmaz.

Kur'ân'da inzâl ve tenzîl kalıplarının kullanımı ile ilgili olarak ilk bakışta dikkatimizi çeken bazı farklılıkları şu şekilde sıralayabiliriz:

- İnzâl kelimesi hiçbir ayette inzâl formunda mastar olarak gelmediği gibi vahiyle ilgili olarak sadece fiil formunda kullanılmaktadır. Buna karşılık tenzîl ifadesinin bu şekildeki kullanımlarını "Alemlerin Rabbinden tenzîldir" ve benzeri ifadeleri içeren ayetlerde görmüştük.¹
- "Kim inzâl ettiğimizle hükmetmezse" gibi ifadeler olmasına karşın "kim tenzîl ettiğimizle hükmetmezse" şeklinde bir kullanım yoktur.
- Hikmetin tenzîlinden değil, inzâlden bahsedilmektedir.
- İttibâ etmeyle yani uyma, uygulama ile ilgili olarak sadece inzâl fiilleri kullanılmakta, yani inzâl edilmiş olana ittibâdan bahsedildiği halde, tenzîl edilmiş olana ittibâdan bahsedilmemektedir.

1 Örnek olarak bkz.: Şu'arâ 26/192, Zümer 39/1.

- “Daha önce indirilmiş olan” ifadesi kullanılırken indirilme fiili daima inzâl kalıbından fiillerle dile getirilmekte, “daha önce tenzîl edilmiş olan” gibi bir kalıp kullanılmamaktadır.
- Yağmur, dolu ve Ruh-ül Kudüs için sadece tenzîl kullanılırken “su” için hem inzâl hem de tenzîl kullanılmaktadır.
- Libas (elbise, giysi), en’am (koyun, keçi, sığır, deve) ve demir için sadece inzâl kullanılırken tenzîl kullanılmamaktadır.

Görüldüğü gibi son derece dikkat çekici bir durumla karşı karşıya olduğumuzu söyleyebiliriz. Yukarıda sıraladığımız maddelerde ortaya koymaya çalıştığımız durum gösteriyor ki bu kullanım farklılıklarının mutlaka bir anlamı olmalıdır. Ayrıca Kur’ân ve vahiy ile ilgili olarak bu iki kavramın kullanımı bizim için çok daha büyük önem taşımaktadır. O halde Rabbimizin ayetlerini buna göre değerlendirerek bize bu konuda ne gibi bilgiler verdiğini görmeye çalışmamız gerekir.

İnzâl Kavramının Hüküm ve İçerik Vurgusu

Tenzîl kavramını ele aldığımız yazımızda, birbirlerinin müteşabihi durumundaki Bakara 23,24, Yûnus 94 ve Hûd 13,14 ayetlerindeki kullanımlar sayesinde inzâl kavramının tenzîl gibi sadece kaynağa değil, Allah’tan gelen kitabın içeriğine, hükmüne ve metodu-

na atfen kullanıldığını fark etmiştik. Aslında dikkatli okunduğunda bu fark Kur’ân’da çok barizdir. Mesela Kur’ân’dan hüküm çıkarmanın metodunu Rabbimizin dizayn ettiğine dair bir ayet olan aşağıdaki ayette indirme ifadesi inzâl kalıbından bir fiil ile ifade edilmektedir:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا

Gerçekleri içeren bu kitabı sana biz inzâl ettik ki insanlar arasında Allah’ın gösterdiği yöntemle hükmedesin. Sakın hainlerin savunucusu olma. (Nisa 4/105)

Ayette inzâlin kitaptan hüküm vermek için yapıldığı dile getiriliyor. Elbette bunun Allah’ın hükmü yani hikmet olabilmesi için Allah’ın gösterdiği metoda göre çıkarılması gerekmektedir. Ayrıca bir kitaptan hüküm vermek demek ondan bir üretim yapmak, bir sonuca ulaşmak ve o sonuç ile bir meseleye çözüm getirmek demektir. Bu Allah’ın kitabı olduğunda çıkarılacak hüküm herkesi tüm zamanlarda bağlayıcı olacaktır. Bunun için de Allah’ın hükmü olması gerekir. Hükmün Allah’a ait olması içinse O’nun belirlediği şekilde çıkarılması şarttır.

Burada inzâl kalıbının kullanılması kitabın içeriğine, hükümlerine ve metoduna vurgu yapmasının yanı sıra insanın, tenzîl edilmiş yani Allah’tan, O’nun seçtiği bir nebîye indirilmiş kitaptan bir çalışma yaparak, emek harcayarak bir üretim yapması da kast edilmektedir. Bunun örneklerini göreceğiz.

Yukarıdaki Nisâ 105. ayetin müteşabihi olan Bakara 213 ayeti şöyledir:

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّينَ مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيُحْكَمَ بَيْنَ النَّاسِ فِيمَا اخْتَلَفُوا فِيهِ ...

İnsanlar tek bir toplumdur. Allah, onlara müjde veren ve uyarılarda bulunan nebîler gönderdi; onlarla birlikte, gerçekleri içeren kitap da inzâl etti ki ayrılığa düştükleri konularda insanlar arasında o kitap hükmetsin... (Bakara 2/213)

İnsanlar arasında hükmedenin “inzâl” edilmiş kitap olması önceki ayette gördüğümüz gibi Allah’ın gösterdiği metoda göre hüküm çıkarmakla mümkündür. Burada da inzâl kelimesi ile kitabın kendisinden hüküm çıkarılacak nitelikte indirildiğine vurgu yapılmaktadır. Bir kitabın insanlar arasında hükmetmesi onun inzâl edilmiş olmasına bağlanmaktadır. Ayrıca ayette tüm nebîlere kitap inzâl edildiğinden bahsedilmektedir. Nebî demek kendisine vahiy ile kitap verilen kişi demektir. Yani kitap tenzîl edilmiş kişiye nebî denir. Bu sebeple bu ayette tüm nebîlere inzâlden bahsedilmesi, inzâl fiilinin vahyin Allah’tan indirilişine değil, içerisindeki hükümlere atfen kullanıldığını göstermekte olduğunun bir diğer delilidir.

Bu ayetlerden bile yavaş yavaş ortaya çıkmaya başlıyor ki tenzîl sadece nebîlere olabilecek bir olaydır çünkü Allah’tan dikey olarak vahiy alan sadece onlardır. İnzâl ise nebî olsun olmasın, rasuller yani ayetleri tebliğ edecek olan herkes için geçerlidir. Her nebî rasuldür ancak her rasûl nebî değildir. O halde nebîye inzâlden

söz edilirken kitapla hüküm verilmesinin konu edilmesi kadar normal ve anlaşılır bir durum yoktur.

Zaten Allah’ın, gönderdiği kitaplardaki metodu ayrıntılarıyla tarif ettiği ana ayetlerimizden biri olan aşağıdaki ayette de tenzîlden değil, inzâlden bahsedilmektedir:

هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ

Bu Kitab’ı sana inzâl eden O’dur. Ayetlerinin bir kısmı muhkemdir; onlar kitab’ın ana ayetleridir. Diğerleri müteşâbih (muhkemlere benzer) olanlardır. Kalplerinde eğrilik olanlar, istedikleri te’vîli (bağlantıyı) kurup istedikleri fitneyi çıkarmak için Kitap’tan, kendi eğrilikleriyle benzeşen şeye uyarlar. Oysa onun tevilini (bağlantılı olduğu ayeti) sadece Allah bilir. Bu ilimde sağlam duruş gösterenler şöyle derler: “Biz, bu ilme inandık, hepsi (muhkem, müteşâbih ve tevil) Rabbimiz katındandır.” Zikre (doğru bilgiye) sadece sağlam duruşlu olanlar ulaşabilirler. (Âl-i İmrân 3/7)

Nisâ 105’te “bu kitabı sana biz inzâl ettik ki insanlar arasında Allah’ın gösterdiği yöntemle hükmedesin” buyuran Rabbimiz işte bu ayette bu inzâlî kendisinin yaptığını söyleyerek metodu açıklamaya başlıyor. Yani o yöntemi gösteriyor. Burada inzâlî Allah’ın yapması demek, içinde doğru hükme (hikmete) ulaşma metodu bulunan kitabın tenzîlinin Allah’tan olması demektir. Bu durum Tâhâ Suresi’nin ilk ayetlerinde de ortaya konmuştur:

مَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لِتَشْقَىٰ إِلَّا تَذَكُّرٌ لِّمَنْ يَخْشَىٰ تَنْزِيلًا مِّمَّنْ خَلَقَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاوَاتِ الْعُلَىٰ

Sana bu Kur’ân’ı, mutsuz olasın diye değil, Allah’tan korkanlar için akıllarından çıkarmayacakları bir bilgi olsun diye yeri ve yüce gökleri yaratandan tenzîl olarak inzâl ettik. (Tâhâ 20/2-4)

Buraya kadar öğrendiklerimizden şu sonucu çıkarabiliriz: Tenzîl yalnızca nebînin Allah’tan vahyi alma durumunu dile getirmekte olduğuna göre, başlayıp biten, bir sonu olan bir indirmedir. İnzâl ise tenzîl edilmiş yani

Allah'tan gelmiş kitaptan Allah'ın gösterdiği yöntemle hüküm çıkarma anlamında, devam etmekte olan bir indirmedir. Her iki kavramın da bir arada geçtiği ayetler bu farkı görmemiz açısından çok önemlidir:

نَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ

Gerçekleri içeren ve kendinden öncekileri tasdik eden bu Kitab'ı sana, **tenzîl etti. Tevrat'ı ve İncil'i in-zâl etti. (Âl-i İmrân 3/3)**

Nebîmize hitaben tenzîl ifadesinin kullanılması Kitabın Allah'tan bir vahiy ürünü olarak ve metni ile indirildiğine vurgu yapmaktadır. Ancak Tevrat ve İncil söz konusu olduğunda artık tenzîlden değil inzâlden bahsedilmektedir. Çünkü o kitapların vahiy süreçleri tamamlanmıştır. Buna karşın bu ayet indiği sırada hükümleri devam etmektedir, çünkü inzâl edilmişlerdir. Yani onların indirildiği nebîler ortada yoklardır ancak ayetlerini doğru metoduna göre okuyup kendilerinden hüküm çıkaran rasuller vardır veya bu rasullerin çıkardıkları doğru hükümler ortada olmalıdır. Aksi halde tasdik ilişkisini görmek mümkün olmaz ki ayet tasdikten bahsetmektedir.

Bu iki kavramın birlikte geçtiği bir başka ayet daha aralarındaki farkın açıklamaya çalıştığımız şekilde olduğunu net bir biçimde ortaya koymaktadır:

وَيَقُولُ الَّذِينَ آمَنُوا لَوْلَا نُنَزِّلُ سُورَةً فَإِذَا أَنْزَلَتْ سُورَةً مُحْكَمَةً وَذُكِرَ فِيهَا الْقِتَالُ رَأَيْتَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ يُنْظَرُونَ إِلَيْكَ نَظَرَ الْمَغْشِيِّ عَلَيْهِ مِنَ الْمَوْتِ فَأُولَئِكَ هُمُ

İnanıp güvenenler: “Keşke bir sure **tenzîl edilse” derler ama **hüküm bildiren (muhkem) bir sure in-zâl edilir** ve içinde savaşma emri olursa kalplerinde hastalık olanların ölüm baygınlığına girmiş gibi baktıklarını görürsün. Onlara yakışan da budur. (Muhammed 47/20)**

Mü'minlerin Nebîmize bir sure indirilmesini istedikleri aktarılırken tenzîl ifadesi kullanılıyor. Burada Allah'tan böyle bir vahiy almasını istedikleri son derece açıktır. Devamında ise kendisine indirilen surenin içeriği ve hükmü ortaya konuyor ve üstelik bunun için muhkem ifadesi kullanılıyor. Yani bu surenin herkes için bağlayıcı bir hüküm bildirmesinden bahsediliyor. Bu durum

için inzâl kelimesinin kullanılmasının daha önce söylediklerimizi teyid eder nitelikte olduğu görülüyor. Kıscası ayette tenzîl, vahyin indirilme sürecini, inzâl ise o sürecin tamamlanmasından sonraki durumu bildiriyor.

İki kavramın bir arada geçtiği bir diğer ayette de yine konu tasdik ilişkisidir:

أَفَغَيْرَ اللَّهِ أَبْتَغِي حَكَمًا وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ إِلَيْكُمُ الْكِتَابَ مُفَصَّلًا وَالَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَعْلَمُونَ أَنَّهُ مُنَزَّلٌ مِنْ رَبِّكَ بِالْحَقِّ فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِينَ

(De ki) “Allah'tan başka bir hakem mi ararım?” Kitap'ı size açıklanmış (mufassal) olarak **inzâl eden O'dur. Kendilerine Kitap verdiklerimiz bilirler ki bu Kitap, Rabbin tarafından tümüyle gerçekleri gösterecek şekilde **tenzîl edilmiştir**. Sakın şüpheye kapılanlardan olma. (En'âm 6/114)**

Hakemin Allah olduğunun vurgulandığı bir ayette Kitabın inzâlden bahsedilmiş olması da yine, inzâl ile Kitabın tenzîlinin Allah'ın gösterdiği metotla hüküm çıkarılacak şekilde tamamlandığını ifade etmek içindir. Zaten kitabın mufassal olarak inzâl edilmiş olması yani tafsilatın (detaylandırmanın) Allah tarafından yapılmış olması da bunu gösterir ki biz bu tafsilatın nasıl yapıldığını Âl-i İmrân 7, Hûd 1, Fussilet 3 ayetleri ile öğrenmekteyiz. Dolayısıyla Allah'ın inzâl ettiği kitaptan kasıt, içerisinde doğru hükme ulaşma metodunu barındıran kitaptır. Böyle bir kitabın Allah'tan tenzîl edilmiş olduğunu bilenler de zaten daha önce kendilerine Kitap verilmiş kişilerdir. Çünkü kendi kitaplarından dolayı hikmet metodunu zaten iyi bilmektedirler. Diğer bir ifadeyle, önceki kitapları bilenler yeni gelen kitabın **inzâl edilmiş olduğunu** görerek **tenzîl edilmiş olduğunu** anlarlar.

Giriş kısmında sıraladığımız maddelerde “öncekilere tenzîl” kalıbına yer verilmediğini, daima “öncekilere inzâl” edildiğinden bahsedildiğini söylemiştik. Tıpkı inzâl ve tenzîl ifadelerinin birlikte kullanıldığı şu ayette olduğu gibi:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

Ey inanıp güvenenler! Allah'a, Elçisine, Elçisine **tenzîl ettiği** Kitaba ve daha önce **inzâl ettiği** Kitaplara inanıp güvenin. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, elçilerini ve ahiret gününü görmezlik ederse gerçekten iyice sapıtmış demektir. (Nisa 4/136)

Buraya kadar öğrendiklerimize ve Rabbimizin bu iki fiili kullanışına bakılırsa bu ayette neden rasule tenzilden bahsedildiğini anlamak kolaylaşıyor. Ayetin tamamını değerlendirdiğimizde, başındaki inanıp güvenenler hitabı ile kast edilenin ehl-i kitaptan mümin olan ve kitap bekleyenleri de içine alacak şekilde bütün müminler olduğu anlaşılmaktadır. Biz biliyoruz ki A'râf 157. ayete göre ehl-i kitap "ümmî ve nebî olan bir rasul" (elçi) beklemektedirler. Bu sebeple ayette rasule tenzîl edildiğinden bahsedilerek dikkatlerimiz rasule indirilmekte olanın Allah'ın kitabı olduğuna çekilmektedir. Yani nebî olan rasulden bahsedildiği ortaya konmakta ve "beklediğiniz nebî olan rasul gelmiştir" denmektedir. Çünkü tenzîl ancak nebîye yapılır. Her nebî de rasuldür. Fakat nebî olmayan rasullerden değil, Allah'ın rasulünden bahsedildiği zaten zamirden yani "elçisi" denmesinden de anlaşılmaktadır. O halde burada Allah'ın elçisine inzaldan değil tenzilden bahsedilmesi vahyin Allah'tan indirilişine ve nebî olan rasule dikkat çekmek içindir. Ayette önceki kitaplardan bahsedilirken tenzîl değil inzâl etmekten bahsedilmesi de anlamlıdır. Çünkü tenzîl o kitapların indirildiği nebîlere yapılmış ve bitmiştir. Tarihte kalmıştır. Artık bizi ve muhatapları ilgilendiren, o kitapların inzâl edilmiş olması yani içerikleri ve hükümleridir. Hükümlerine ve içeriğine vurgu yapılmasının anlamı ise Âl-i İmrân 81. ayetten öğrendiğimiz gibi önceki kitaplarda "ısr" yükümlülüğünün bulunmasındandır. "Allah'ın nebî olan elçisine inanın" emrinin muhatapları, üzerlerinde "ısr" yükü bulunan ehl-i kitaptır. Yani A'râf 157 ve Âl-i İmrân 81 ayetleri ile okunduğunda tüm taşlar yerlerine oturmakta hatta inzâl ve tenzîl fiilleri arasında gördüğümüz farkı teyid eden bir yapı ortaya çıkmaktadır. Şu ayet de bu konuda önemli bilgiler vermektedir:

وَالَّذِينَ آمَنُوا هُمْ أَكْثَرُ النَّاسِ بِمَا أُعْزِلَ إِلَيْكَ وَمِنَ الْأَحْزَابِ مَنْ يُنْكِرُ بَعْضَهُ قُلْ إِنَّمَا أُمِرْتُ أَنْ أَعْبُدَ اللَّهَ وَلَا أُشْرِكَ بِهِ إِلَيْهِ أَدْعُو وَإِلَيْهِ مَآبُ

Kendilerine kitap verdiklerimiz, sana **inzâl edilenle** sevinirler. İçlerinde onun (Kitabın) bir kısmından hoşlanmayan topluluklar vardır. De ki "Bana emredilen, yalnız Allah'a kul olmam ve O'na ortak oluşturmamamdır. Ben insanları Allah'a çağırırım; varıp gideceğim yer O'nun huzurudur." (Ra'd 13/36)

Ehl-i Kitabın Rasulullah'a inzâl edilenle sevinmeleri yine Kitabın içeriğiyle ilgilendiklerini göstermektedir. Burada artık Kur'an'ın Allah tarafından Nebîmize indirilmesi kısmını geçmişlerdir. Zaten ehl-i kitap ifadesi, ûtu'l kitap (kitap verilenler) ifadesinden farklı olarak, ellerinde Allah'ın kitabı olan ve o kitabı okumayı iyi bilen uzman kişiler için kullanılır.² Bu kişiler kitabın içeriği ve hükümleri ile ilgilenmekte, böylece gelen yeni kitabın ısr yükünü kaldırdığını yani ellerindeki kitabı tasdik ettiğini görmektedirler. Yani bekledikleri kitap gelmiştir. Sevinçleri bundandır. Burada da tenzîl yerine inzâl kalıbının kullanılması, iki kavram arasındaki dile getirmeye çalıştığımız farkı destekler niteliktedir. Bu ayetin devamındaki ayet şöyledir:

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا عَرَبِيًّا وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ

Kural böyledir; onu (Kur'an'ı) Arapça hükümler olarak inzâl ettik. Bu bilgi sana geldikten sonra onların arzularına uyarsan, Allah'a karşı senin ne bir dostun ne de koruyucun olur. (Ra'd 13/37)

Kur'an'ın Arapça hükümler olarak indirilmesi, daha önce de değindiğimiz gibi Allah'ın öğrettiği metodu uygulayarak hikmete ulaşılacak şekilde dizayn

Diğer bir ifadeyle, önceki kitapları bilenler yeni gelen kitabın inzâl edilmiş olduğunu görerek tenzîl edilmiş olduğunu anlarlar.

edilmiş olması demektir. Burada tenzîl değil inzâl kullanılması yine bu iki kavramla ilgili söylediklerimizi desteklemektedir.

A. Inzâl Edilenle Hüküm Verme

Tenzîl sadece nebîleri kapsayan bir durumdur çünkü vahyi sadece onlar alır. Ancak inzâl Allah'ın indirdiği vahyin içeriği ile ilgili olduğu için sadece nebîliği değil, tenzîl edileni tebliğ edecek nebî olsun olmasın tüm rasulleri yani her mümini ilgilendirir. Bu durumu en açık şekilde ortaya koyan ayetlerden biri şöyledir:

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ تَعَالَوْا إِلَىٰ مَا أَنزَلَ اللَّهُ وَإِلَىٰ الرَّسُولِ رَأَيْتُ الْمُنَافِقِينَ يَصُدُّونَ عَنْكَ صُدُودًا

Onlara “Allah'ın inzâl ettiği yani bu Rasule gelin” dendiği zaman, o ikiyüzlülerin (münafıkların) senden büsbütün uzaklaştıklarını görürsün. (Nisa 4/61)

Bu ayette lafzen “Allah'ın indirdiğine ve bu Rasule gelin” buyurulmaktadır. Ancak ayetin Arapça metninde ilâ (إلى) harf-i cerrinin rasul kelimesinden önce bir kez daha kullanılmış olması vav harfinin att-ı tefsir olarak okunması gerektiğini gösterir. Arapça bilenler için yaptığımız bu izahat şöyle özetlenebilir. Burada ki “ve” ifadesi Arapça kuralları gereği olarak da “yani” anlamına gelir. Zaten ayet bu şekilde okunduğunda tüm zamanlara hitap edebilmektedir. O halde Allah'ın inzâl ettiğinin “elçi” olduğu, elçinin de bugün elimizde bulunan kitap olduğu ortaya çıkar. Bugün de bir elçinin yapması gereken Allah'ın gösterdiği metoda göre Kur'an'daki hikmete ulaşmak olmalıdır. Böylece

Kur'an, hikmetin çıkarıldığı konuda inzâl olmuş olacaktır. Dolayısıyla inzâl tüm zamanlar için gerçekleşen bir durumdur. Inzâlin failinin (öznesinin) Allah olması, Kitabını içerisinden hikmete ulaşılabilir metotla nebîlerine tenzîl etmiş olmasındandır. Bu sebeple kitap ve hikmetin indirilmesinden bahseden ayette inzâl kalıbı kullanılmaktadır:

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَصْرِؤُونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا

Eğer Allah'ın sana lütfu ve ikramı olmasaydı, onlardan bir kesim seni yanıltmakta kararlıydı. Onlar kendilerinden başkasını yanıltamaz ve sana bir zarar veremezler. Allah, sana Kitabı ve Hikmeti inzâl etmiş ve bilmediğin şeyleri öğretmiştir. Allah'ın sana olan lütfu büyüktür. (Nisa 4/113)

Allah'ın kitaplarını onlarla hükmedilmesi için indirdiğini bildirdiği ayetlerde de yine tenzîl değil inzâl kelimesi kullanılmaktadır. Ayrıca Kur'an'da, bu ayette olduğu gibi, hikmetin yani Allah'ın kitabındaki mutlak doğru hükmün tenzîlinden değil inzâlinden bahsedilmektedir. Çünkü hikmete metodik bir okuma ve ekip çalışması ile ulaşılabilir. Bunun için tenzîlin gerçekleşmiş olması, yani Allah'ın ayetlerini nebîsine indirmiş olması gerekir. Artık o kitaptan hüküm çıkarma safhası başlamıştır ki işte inzâl de indirmenin bu aşamasıdır ve kıyamete kadar devam eder. Bu konuda Mâide Suresindeki ayetler fazla söze gerek bırakmamaktadır:

إِنَّا أَنزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ أَسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا وَالزَّوَّائِرُ وَالْأَخْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتَابِ اللَّهِ وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْا اللَّهَ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا وَمَنْ لَمْ يَحْكَمْ بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

İçinde (doğru yola) bir rehber ve nur olan Tevrat'ı biz inzâl ettik. Allah'a teslim olmuş nebîler, Yahudiler arasında onunla hükmederlerdi. Hocalar ve âlimler ise kendilerinden Allah'ın kitabını korumaları istenmesi sebebiyle onunla hükmederler ve ona şahit olurlardı. Siz, insanlardan korkmayın; benden korkun. Ayetlerimi geçici bir bedelle değiştirmeyin. Allah'ın inzâl ettiği ile hükmetmeyenler, kâfir olanlardır. (Mâide 5/44)

وَلِيُخَكِّمَ أَهْلَ الْإِنجِيلِ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فِيهِ ۖ وَمَنْ لَمْ يَخُكِّمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ

İncil'i bilenler, Allah'ın o kitapta inzâl ettiği ile hüküm versinler. Kim Allah'ın indirdiğine göre hükmetmezse onlar yolda çıkmış (fasık) kimselerdir. (Mâide 5/47)

...وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيْمِنًا عَلَيْهِ ۖ فَاحْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ

Gerçekleri içeren bu Kitabı sana, kendinden öncekileri bu Kitapta olanla onaylayıcı ve koruyucu özellikte inzâl ettik. O halde aralarında Allah'ın inzâl ettiği ile hükmet... (Mâide 5/48)

وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَنْ يَفْتِنُوكَ عَنْ بَعْضِ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ ۚ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ ۚ وَإِنْ كَثِيرًا مِنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ

Aralarında Allah'ın inzâl ettiği ile hükmet; onların arzularına uyma. Dikkatli ol! Allah'ın **inzâl ettiklerinin herhangi birinden** seni şaşırtabilirler. Yüz çevirirlerse bil ki bazı günahlarına karşılık Allah, kesinlikle onların başına bir kötülük gelmesini istiyordur. Zaten insanların çoğu yoldan çıkmıştır. (Mâide 5/49)

Görüldüğü üzere bu ayetler, inzâlden bahsedildiğinde hükme vurgu yapıldığı konusunda hiçbir şüpheye yer bırakmayacak ifadeler içermektedirler. Öyle ki artık bu ince noktayı kavradığımız göre bu ayetlerdeki bazı ifadeleri anlamamız bile çok daha rahat olmaktadır. Mesela 44. ayette sadece nebîler değil, hocalar ve âlimlerin de inzâl edilmiş olan Tevrat ile hüküm verdik-

leri belirtiliyor. Çünkü tenzîl sadece nebîler için gerçekleşen bir durumdur ve hükmetme konusuna vurgu yapmaz; inzâl ise tüm zaman ve insanlara hitap eden bir indirmedir ve hüküm çıkarma ile ilgilidir.

Yine 47. ayette İncil'i bilenler onunla hükmetsinler denmiyor; "Allah'ın onda inzâl ettiği ile hükmetsinler" buyruluyor. O halde anlıyoruz ki burada İncil'in içerdiği hükümler başka bir ifade ile hüküm çıkarılacak ayetler kümesi kast ediliyor. Burada İncil'i bilenlerin Allah'ın o kitapta inzâl etmediği hükümleri de içerdiğini bildikleri kast ediliyor olmalıdır. Zira İncil içerisine insan sözü karışmış bir kitaptır. O sözlerden bir hükme varmak Allah'ın inzâli olmayacaktır.

49. ayetin mealinde Allah'ın "inzâl ettiklerinin herhangi birinden" ifadesi kullanıldığında kitaptaki hükümlerin bir bölümü gibi bir açıklamaya gerek bırakmamakta, inzâl denildiğinde ne kast edildiği artık tarafımızdan kolayca anlaşılmaktadır.

B. Inzâl Edilene İttibâ

Yazımın başında inzâl kavramının ittibâ ile ilişkili olarak kullanıldığını, buna rağmen tenzîl ile ittibâ ilişkisinin kurulmamasının dikkatlerden kaçmaması gerektiğini söylemiştik. Bu durum da yine inzâl kelimesiyle kast edilen indirmenin, hükme vurgu yapmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim Mâide Suresinin yukarıda okuduğumuz ayetlerinde inzâl edilenle hükmetmenin hevâya (arzuya) ittiba olduğu dikkatleri çekmiştir. Hatta yukarıda okuduğumuz Ra'd 37. ayete de bu açıdan bakabiliriz:

وَكَذَٰلِكَ أَنْزَلْنَاهُ حُكْمًا وَرَبِّيًا ۚ وَلَئِنْ اتَّبَعْتَ أَهْوَاءَهُمْ بَعْدَ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ مَا لَكَ مِنَ اللَّهِ مِنْ وَلِيٍّ وَلَا وَاقٍ

Kural böyledir; onu (Kur'an'ı) Arapça hükümler olarak inzâl ettik. Bu bilgi sana geldikten sonra onların **arzularına ittibâ edersen**, Allah'a karşı senin ne bir dostun ne de koruyucun olur. (Ra'd 13/37)

İnzâl edilen bir kitaba ittibâ edilmesi gerektiği konusunu daha net bir şekilde ortaya koyan bir ayet ise şöyledir:

اتَّبِعُوا مَا أَنْزَلَ إِلَيْكُم مِّن رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

Rabbinizden size **inzâl edilene ittibâ edin**; Allah'a daha yakındır diye evliyaya uymayın (ittiba etmeyin). Bilgilerinizi ne kadar az kullanıyorsunuz! (A'râf 7/3)

Sonuç olarak inzâl edilen kitaba itba etmek, kitaptan çıkarılan doğru hükümlere yani hikmete uymak anlamına gelmektedir.

C. Inzâl Edilenle Uyarma (İnzâr)

Inzâl edilmiş olan kitap ifadesi ile kast edilen, kitabın hükümlerinin diğer bir deyişle fonksiyonel yönünün insanlara ulaştırılması olduğu için uyarı da o kitaptan çıkarılan hükümler ile yapılacaktır. Bu sebeple indirilenle uyarı yapılmasından (inzâr) bahseden ayetlerde indirme fiili daima inzâl kalıbında gelmektedir:

كِتَابٌ أَنْزَلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُن فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ لِتُنذِرَ بِهِ وَتَذَكِّرَ لِلْمُؤْمِنِينَ

Bu, sana **inzâl edilen** Kitap'tır. Bu kitaptan dolayı içinde bir sıkıntı olmasın. Bununla **uyarıda bulunasın** ve inanıp güvenenler (müminler) onu, akıllarından çıkarmasınlar diye indirilmiştir. (A'râf 7/2)

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُّصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَىٰ صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

Bereketli olan ve kendinden öncekileri tasdik eden bu Kitabı da biz **inzâl ettik** ki Anakenti ve çevresini **uyaralım**. Namazlarına özen gösterip Ahirete inanlar, buna da inanırlar. (En'âm 6/92)

Tıpkı bu ayette olduğu gibi aşağıdaki ayette de kitabın mübarek kelimesi ile vasıflandırıldığı görülmektedir. Bu ayetlerde de inzâl kalıbının tercih edilmiş olması önemlidir. Çünkü mübarek bir kitap demek, kendisinden üretim yapılan yani Allah'ın belirlediği metotla çözüm üretilen kitap demektir. Ona ittibâ edilmelidir. Dolayısıyla burada artık inzâlden bahsetmek gerekir:

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

İşte bu, **inzâl ettiğimiz bereketli** Kitaptır. Ona **ittibâ edin** ve kendinizi koruyun ki iyilik bulasınız. (En'âm 6/155)

Tenzîli gizlemek mümkün değildir. Kitap Allah katından vahiy yolu ile gerçekten indirilmiştir. İşte bu yüzden inzâli gizleyenler yani tenzîl edilmiş kitabın fonksiyonunu, hükümlerini gizleyenler bunu bilerek yapmaktadırlar.

D. Inzal Edilenin Gizlenmesi

Inzâl ile Kitabın hüküm veren ve dolayısıyla uyulması gereken yönü kast edildiği için buna yanaşmayanlar yani hakimiyetlerini Allah'a kaptırmak istemeyenler Allah'ın inzâl ettiğini başka bir deyişle kitabın fonksiyonel, iş gören, problem çözen kısmını gizleyeceklerdir. Bu sebeple Allah'ın indirdiğini gizleme şeklinde gelen ayetlerde de indirme fiili tenzîl değil inzâl kalıbındadır:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ الْكِتَابِ وَيُسْتَرُونَ بِهِ ثَمَنًا قَلِيلًا أُولَٰئِكَ مَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ إِلَّا النَّارَ وَلَا يَكْلِمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

Allah'ın **inzal ettiği** kitaptan bir şey **gizleyen** ve karışılığında, tükenip gidecek bir bedel alanlar, karınlarına sadece ateş doldururlar. Allah Kıyamet günü onlarla konuşmaz ve onları aklamaz. Onların hak ettiği acıklı bir azaptır. (Bakara 2/174)

Zaten bu ayetin devamındaki ayetlerde Allah'ın inzâl ettiğini gizleyen kişilerin azabı bilerek tercih ettikleri dile getirildikten sonra bunun sebebinin kitabı tenzîl edenin Allah olması gösterilmektedir:

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ اسْتَرَوْا الصَّلَاةَ بِالْهَدْيِ وَالْعَذَابُ بِالْمَغْفِرَةِ فَمَا أَصْبَرَهُمْ عَلَى النَّارِ ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ نَزَّلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَإِنَّ الَّذِينَ اخْتَلَفُوا فِي الْكِتَابِ لَفِي شِقَاقٍ بَعِيدٍ

Onlar yoldan çıkmayı, rehberine uymaya; azabı, başışlanmaya tercih edenlerdir. Ateşe ne kadar da dayanıklılarmış! Çünkü gerçekleri içeren bu Kitabı Allah **tenzîl etmiştir**. Kitab'a ters düşenler ise derin bir ayrılık içindedirler. (Bakara 2/175-176)

Yani tenzîli gizlemek mümkün değildir. Kitap Allah katından vahiy yolu ile gerçekten indirilmiştir. İşte bu

yüzden inzâli gizleyenler yani tenzîl edilmiş kitabın fonksiyonunu, hükümlerini gizleyenler bunu bilerek yapmaktadırlar, dolayısıyla alacakları karşılığı hak etmişlerdir.

Bakara 174. ayetin müteşabihi olan 159. ayette de yine inzâl edilenin gizlendiğinden bahsedilmektedir. Üstelik bu ayette inzâlin kitabın fonksiyonel yönü olduğuna dair daha net bilgiler verilmektedir:

إِنَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ مِنْ بَعْدِ مَا بَيَّنَّاهُ لِلنَّاسِ فِي الْكِتَابِ ۚ أُولَٰئِكَ يَلْعَنُهُمُ اللَّهُ وَيَلْعَنُهُمُ اللَّاعِنُونَ

Bu kitapta inzâl ettiğimiz açıklayıcı ve ana ayetleri insanlara açıkça ortaya çıkarmamızdan sonra gizleyenleri, Allah dışlar; dışlayacak durumda olanlar da dışlarlar. (Bakara 2/159)

Görüldüğü üzere inzâl edilen, kitabın açıklayıcı ve ana ayetleridir (beyyînât ve hüdâ). Burada kitabın muhkem ve müteşabih ayetlerin birlikte değerlendirilmesi ile oluşan metodik okunmasından bahsedilmektedir. Zira doğru hüküm olan hikmete ancak böyle bir okuma ile ulaşmak mümkün olabilmektedir.

Enzele İlâ (أنزل إلى) ve Enzele Alâ (أنزل على) Farkı

Enzele İlâ (أنزل إلى) Kullanımı:

Yüce Allah'ın farklı kelimelerle anlattığı kavramlar arasında mutlaka bir fark olması gerektiğini inzâl ve tenzîl kavramlarını incelerken bir kez daha görmüş olduk. Hatta bu konuda kelime farkı da değil aynı fiilin iki farklı kalıbının kullanımında ne derece önemli fark ve ayrıntılar olduğunu tesbit ettik. Esasen Kur'an'ın Allah'ın

Enzele fiili "alâ" harf-i ceri ile kullanıldığında hem fonksiyona hem de kaynağa yani indirmenin Allah katından, O'nun bir lutfu olarak yapıldığına vurgu yapıldığı görülmektedir.

kitabı olmasının en önemli delillerinden biri de budur.

Nezele fiilinin if'âl bâbından mastarı olan inzâl kelimesinin Kur'an'da bu formda yani inzâl şeklinde geçmediğini, fiil olarak (enzele) kullanıldığını söylemiştik. Bu kullanımın da iki farklı şekilde olduğunu görüyoruz. Yani enzele fiili de Kur'an'da iki şekilde karşımıza çıkıyor: Enzele ilâ ve enzele alâ...

Arapça'da bazı fiiller mef'ûl aldıklarında yani tümleç ile kullanıldıklarında harf-i cer denilen takılarla kullanılırlar. Buna İngilizce'den örnek verirse "to look" (bakmak) fiilini gösterebiliriz. Bu fiil, eğer bakılan şey söylenecekse yani tümleç belirtilecekse "at" takısı ile kullanılır. Aynı fiil "at" yerine "after" ile "to look after" şeklinde kullanılırsa anlamı değişerek "çocuk bakmak, birinin bakımı ile ilgilenmek" anlamlarını kazanır.

Arapça'da da benzer durum söz konusudur. Inzâl kalıbının fiili olan "enzele" de Kur'an'da mef'ul (tümleç) aldığında yani indirilen yer veya kişi işaret edildiğinde ya "ilâ" ya da "alâ" ile kullanılmaktadır. Lafızda böyle bir fark olması ve bunun anlama etki etmemesi Allah'ın kitabı için düşünülemez. O halde bu iki kullanım arasındaki farkı da tesbit etmemiz gereklidir.

Ayetleri bu açıdan dikkatli bir okumaya tâbî tuttuğumuzda ise şu farkın ortaya çıktığını görebiliyoruz: Enzele fiili "ilâ" harf-i ceri ile kullanıldığında yazımızın başından bu yana gördüğümüz hüküm ve fonksiyon vurgusunun kast edildiğini, yani indirmenin yatay boyutuna dikkatlerin çekildiğini görüyoruz. Ancak enzele fiili "alâ" harf-i ceri ile kullanıldığında hem fonksiyona hem de kaynağa yani indirmenin Allah katından, O'nun bir lutfu olarak yapıldığına vurgu yapıldığı görülmektedir. Bir anlamda "enzele alâ" kullanımında inzâl ve tenzîl'e aynı anda vurgu yapılmaktadır. Örnek vermek gerekirse;

إِنَّا أَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ ۚ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا

Gerçekleri içeren bu kitabı sana ("ilâ" kullanılmış - ileyke) biz inzâl ettik ki insanlar arasında Allah'ın gösterdiği yöntemle hükmedesin. Sakın hainlerin savunucusu olma. (Nisa 4/105)

Ayette indirmenin yatay olanına yani kitabın hüküm çıkarma yönüne, fonksiyonuna vurgu olduğu açıktır. Rasulallah'a inzâlin yine Rasulallah'ın o kitapla hükmetmesi için yapıldığı vurgulanıyor. Burada inzâlin kime yapıldığı işaret edilirken "ilâ" harf-i ceri kullanılarak meale "sana" şeklinde yansıyan "ileyke" kullanılıyor. Burada indirmenin kaynağından ziyade işlevine dikkat çekildiği görülmektedir. Bu kullanımı bir örnekle daha görmeye çalışalım:

وَأَن اخْكُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ أَن يَفْتِنُوكَ عَنِ بَعْضِ مَا أَنزَلَ اللَّهُ إِلَيْكَ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوا أَنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَن يُصِيبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوبِهِمْ وَإِن كَثِيرًا مِّنَ النَّاسِ لَفَاسِقُونَ

Aralarında Allah'ın **inzâl ettiği** ile **hükmet**; onların arzularına uyma. Dikkatli ol! Allah'ın **sana (ileyke) inzâl ettiklerinin herhangi birinden** seni şaşırtabilirler. Yüz çevirirlerse bil ki bazı günahlarına karşılık Allah, kesinlikle onların başına bir kötülük gelmesini istiyordur. Zaten insanların çoğu yoldan çıkmıştır. (Mâide 5/49)

Ayette inzâl kavramı "ilâ" harf-i ceri ile kullanılarak "Allah'ın "sana" indirdiğinden seni şaşırtabilirler" buyruluyor. Burada kitabın işlevinden bahsedildiği çok açıktır. Nebimizi şaşırtabilecekleri söylenen şeyler, kitabın içeriği ve hükümleridir. Yani vurgu kaynağa değil hükümlere dir.

Enzele Alâ (أنزل على) Kullanımı:

Yine yazımızın başlarında gördüğümüz Âl-i İmrân 7. ayette "enzele" fiili "alâ" ile kullanılmakta ve indirmenin hem fonksiyonuna hem de bu işleve sahip bir kitabın sadece Allah katından olabileceğine vurgu yapılmaktadır:

هُوَ الَّذِي أَنزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ

Bu Kitab'ı **sana (aleyke) inzâl eden** O'dur. Ayetlerinin bir kısmı muhkemdir; onlar kitab'ın ana ayetleridir. Diğerleri müteşâbih (muhkemlere benzer) olanlardır. Kalplerinde eğrilik olanlar, istedikleri te'vili

(bağlantıyı) kurup istedikleri fitneyi çıkarmak için Kitap'tan, kendi eğrilikleriyle benzeşen şeye uyarlar. Oysa onun tevilini (bağlantılı olduğu ayeti) sadece Allah bilir. Bu ilimde sağlam duruş gösterenler şöyle derler: "Biz, bu ilme inandık, hepsi (muhkem, müteşâbih ve tevil) Rabbimiz katındandır." Zikre (doğru bilgiye) sadece sağlam duruşlu olanlar ulaşabilirler. (Âl-i İmrân 3/7)

"Alâ" ile kullanımın kaynağa yani Allah'tan bir ikram olduğuna vurgu yaptığını kitapla ilgili olmayan bir indirmeden bahseden şu ayette de görebiliriz:

وَوَهَبْنَا لَكُمْ الْغَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْكُمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

Bir de bulutları üzerinize gölgelik yapmış, **size (aleykum) kudret helvası ve bildircin inzâl etmiş**, "Verdiğimiz rızıkların temiz ve lezzetli olanlarından yiyin." demiştik. Onlar bize yanlış yapmadılar; yanlışlıkları kendilerine yapıyorlardı. (Bakara 2/57)

Ayette inzâl kullanılmaktadır çünkü kudret helvası ve bildircin gökten mucizevî biçimde inmemiş, doğal bir biçimde doğada oluşmuş şeylerdir. Eğer gökten gayri tabii biçimde indirilmiş olsaydı tenzîl kelimesinin kullanılması gerekirdi. Ancak inzâl kullanılmasına rağmen bu indirmenin kaynağına yani Allah'tan bir ikram oluşuna da dikkat çekilmek istendiği için "alâ" harfi ceri kullanılarak bu doğal ikramın Allah'ın lufu olduğu vurgulanmıştır. Bu durumu başka bir ayette daha görmeye çalışalım:

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ قَالُوا تَنَزَّلُ عَلَيْنَا وَيَكْفُرُونَ بِمَا وَرَاءَهُ وَهُوَ الْحَقُّ مُصَدِّقًا لِّمَا مَعَهُمْ قُلْ فَلِمَ تَقْتُلُونَ أَنْبِيَاءَ اللَّهِ مِنْ قَبْلُ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

Onlara, “Allah’ın **inzâl ettiği**ne inanıp güvenin!” dence, “Biz **bize (aleynâ) inzâl edilene** güveniriz!” der, gerisini görmezlikten gelirler. Hâlbuki o, tümüyle gerçektir ve yanlarındakini onaylayıcı özelliğindedir. De ki “Kitabınıza inanıyordunuz da şimdiye kadar Allah’ın nebîlerini ne diye öldürüyordunuz?” (Bakara 2/91)

Yine burada da enzele fiili “alâ” ile kullanılmış ve kitabın hem işlevine hem de Allah’tan olduğuna vurgu yapılmıştır. Zira muhataplar Allah’ın sadece kendilerine indirdiği hükümlere iman etmekte, gerisini yani diğer kitaplardakini veya Kur’ân’dakini görmezden gelmektedirler. Anlatılmak istenen hem hükümler hem de onların Allah kaynaklı olduklarıdır.

Son bir örnek daha vererek, bu bahsi daha genişçe ele alabileceğimiz bir başka yazımıza kadar burada noktalamış olalım:

وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ وَرَحْمَتُهُ لَهَمَّتْ طَائِفَةٌ مِنْهُمْ أَنْ يُضِلُّوكَ وَمَا يُضِلُّونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَصِفُونَكَ مِنْ شَيْءٍ وَأَنزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُنْ تَعْلَمُ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا

Eğer Allah’ın sana lütfu ve ikramı olmasaydı, onlardan bir kesim seni yanıltmakta kararlıydı. Onlar kendilerinden başkasını yanıltamaz ve sana bir zarar veremezler. Allah, **sana (aleyke)** Kitabı ve Hikmeti **inzâl etmiş** ve bilmediğin şeyleri öğretmiştir. Allah’ın sana olan lütfu büyüktür. (Nisa 4/113)

Ayetin sonundaki “Allah’ın sana olan lutfu büyüktür” ifadesinin de desteklediği üzere ayette “enzele” fiili “alâ” ile kullanılarak kitabın hem fonksiyonuna hem de kaynağına, yani Allah’tan bir lutuf olduğuna vurgu yapmaktadır.

Sonuç

Görüldüğü üzere inzâl ve tenzîl kavramları arasındaki fark son derece barizdir. Tenzîl ifadesi ile Allah’ın kitabının vahiy ürünü olduğu, metni, lafızları, ayetleri ile

birlikte yazıya geçirilecek son haliyle indirildiği vurgulanmaktadır. Buna karşılık inzâl ifadesi ile vurgulanmak istenen kitabın hüküm çıkarılan, önceki kitapları tasdik eden, ittiba edilen, uyarı yapılan, gizlenebilen, üretim yapılan (mübarek) yani insanlar arasında uygulanan içeriğidir.

İnzâl edilmiş kitap sürekli sorun çözme vasfından yararlanılan kitaptır. Bu yüzden Allah’ın kitabı bir kez tenzîl olur ancak sonsuz kez inzâl olmakta yani ondan sürekli çözüm üretilmektedir. İnzâl kalıbının vahiyle ilgili olarak daima fiil formunda kullanılmasının sebebi de bu olsa gerektir.

Tüm bu anlattıklarımızdan hareketle Kur’ân’da indirme anlamında kullanılan bu iki kelime arasında tesbit ettiğimiz farklardan ortaya çıkan sonuçları aşağıdaki şekilde özetleyebiliriz:

- Tenzîl tarihsel, inzâl evrenseldir.
- Tenzîl bir kişiye, inzâl her kişiye olur.
- Tenzîl nebîye, inzâl rasule (yani hikmete ulaşma çalışması yapan bilenler topluluğuna) olur.
- Tenzîl başlar ve biter, inzâl tenzîl ile başlar, bitmez.
- Tenzîl inzâl için yapılır, inzâl hüküm vermek, uyarlamak ve uymak için.

İşte bu farklardan dolayıdır ki yağmur ve dolu için inzâl değil tenzîl ifadesi kullanılır. Çünkü bunlar sadece Allah’tan indirilebilir. Tıpkı kitabın metninin son hali verilmiş şekilde indirilmesi gibi yağmur da son hali ile tam bir yağmur olarak iner. Yağmur bir insan tarafından üretilmiş bir şey değildir. Ancak bunların yere düştükten sonraki hali olan su için kaynağına atfen tenzîl, o sudan insanın emeği ile yapacağı üretim ve yararlanma için inzâl ifadeleri kullanılır.

Yine libas (giysi) için tenzîl değil inzâl kullanılır. Çünkü elbise bir üründür. O hale gelebilmesi için insan çalışması yani üretim gerekir. Ancak elbise yapımında kullanılan her şey Allah’ın bir ikramıdır. En’am da libas gibi gökten son hali ile inmez. Yetiştirilmesi ve kendisinden ürün elde edilecek halde işlenmesi gerekir.